

שלשה שאכלו כאחת אינם רשאים ליחלק לברכת המזון, אבל יברכו בזמון, הגדול שבין השלשה הוא יתכבד ויזמן. ונוהגין להקדים כהן ללוי ולוי לישראל לזמון. מכל מקום אם ירצו יכולם לכבד את מי שירצו. שנים שאכלו פת יכולים לצרף עמהם שלישי שאכל כזית ממני מאפה או ששחה רביעית ממני משקה חוץ מן המים.

וזה סדר הזמון :

הזמן אומר : רבותי נברך

והסועדים עונים : יהי שם יהוה מברך מעתה ועד עולם :

והזמן אומר : ברשות (מְרַנֵּן וְרַבֵּנֵן וְ) רבותי. (כפני אביו : ברשות אָבִי מוֹרֵי. בפני ת"ח גדול : ברשות מוֹרְנוּ הַרְבֵּי. בפני בעל הבית : ברשות בַּעַל הַבַּיִת. בפני כהן : ברשות פְּהֵן.) נברך (בעשרה מוסיף אֱלֹהֵינוּ) שְׁאַכְלֵנוּ מִשְּׁלוֹ וְהוֹסַדִּים עוֹנִים : בְּרוּךְ (בעשרה מוסיפים אֱלֹהֵינוּ) שְׁאַכְלֵנוּ מִשְּׁלוֹ וּבָטוּבוֹ תִּיַּנּוּ : והזמן חוזר ואומר : בְּרוּךְ (אֱלֹהֵינוּ) שְׁאַכְלֵנוּ מִשְּׁלוֹ וּבָטוּבוֹ תִּיַּנּוּ (בְּרוּךְ הוּא וּבְרוּךְ שְׁמוֹ).

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מִלֶּךְ הָעוֹלָם, הֵנּוּ אֶת-
הָעוֹלָם כֵּלּוֹ בְּטוּבוֹ בְּחֵן בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים הוּא נָתַן
לָחֶם לְכָל בֶּשֶׂר, כִּי לְעוֹלָם חֶסֶדוֹ : וּבָטוּבוֹ הַגָּדוֹל
תָּמִיד לֹא-חָסַר לָנוּ וְאֵל-יִחָסֵר לָנוּ מִזֶּמַן לְעוֹלָם וָעֶד :
בְּעִבּוֹר שְׁמוֹ הַגָּדוֹל כִּי הוּא אֵל וְנִן וּמִפְרִגֵּס לְכָל וּמִטִּיב
לְכָל וּמִכִּיִּן מִזֶּמַן לְכָל-בְּרִיּוֹתָיו אֲשֶׁר בָּרָא. (כְּאָמֹר
פּוֹתַח אֶת יָדָךְ וּמִשְׁבִּיעַ לְכָל חַי רְצוֹן). בְּרוּךְ אַתָּה
יְהוָה, הֵנּוּ אֶת-הַכֹּל :

נִזְדָּה לָךְ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עַל שֶׁהִנְחַלְתָּ לָאֲבוֹתֵינוּ אֶרֶץ חֲמֻדָּה
טוֹבָה וּרְחֻבָה וְעַל שֶׁהוֹצַאתָנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּפְדִיתָנוּ
מִבֵּית עַבְדִּים וְעַל בְּרִיתְךָ שֶׁחֲתַמְתָּ בְּשִׁרְנוּ וְעַל תּוֹרַתְךָ שֶׁלְּמַדְתָּנוּ
וְעַל חֻקֶּיךָ שֶׁהוֹדַעְתָּנוּ וְעַל תַּיִם חוֹ וְחֶסֶד שֶׁהוֹנְנָתָנוּ וְעַל אֲכִילַת
מִזֶּמַן שֶׁאִתָּה וְנִן וּמִפְרִגֵּס אוֹתָנוּ תָּמִיד בְּכָל-יּוֹם וּבְכָל-עֵת וּבְכָל-
שָׁעָה :

בחנוכה ופורים אומרים על הנסים וכו'. שכח לאמרו ונזכר בחוך ועל הכל עד שלא הזכיר ה' של על הארץ ועל המזון אומרו שם וחוזר ואומר ועל הכל כו', ואם כבר הזכיר את ה', כשמגיע אצל הרחמן הוא יוכנו יאמר :

הרחמן, הוא יעשה לנו נסים ונסלואות כמו שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה. בימי וכו'.

על הנסים ועל הפרקן ועל הגבורות ועל התשועות ועל המלחמות שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה :

למורים

לחנוכה

בימי קרדכי ואסתר
בשושן הבירה כשעמד
עליהם המן הרשע. בקש
להשמיד להרג ולצבד את
כל־היהודים מנער ועד־זקן
טף ונשים ביום אחד
בשלושה עשר לחמש שנים
עשר הוא חרש אדר ושללם
לבו. ואמה ברחמיה הרבים
הפרת את־צמחו וקלקלת את
מחשבתו ונחשבות לו גמולו
בראשו וקלו אחו ואת־בניו
על העץ :

בימי מתתיהו בן יוחנן שהו גדול משמוני
ובניו. כשעמדה מלכות נון הרשעה על עמך
ישראל להשפיתם חורתך ולמעבירים מתקי רצונה.
ואמה ברחמיה הרבים עמדת להם בעת צרתם.
רבת את־ריבם דנת את־דינם נקמת את־נקמתם
מפרט גבורים בנד חלשים ורבים בנד מעטים
וטמאים בנד טהורים ורשעים בנד צדיקים וזדים
בנד עוסקי חונתה. ולה עשית שם גדול וקדוש
בעולמה ולעמך ישראל עשית תשועה גדולה ופרקן
קהיום הזה. ואמר בן באו בגיה לךביר ביתך
וסנו את־היכלך וטהרו את מקדשך והדליקו גרות
במצרות קדשך וקבעו שמונת ימי חגכה אלו
לחודות ולחלל לשמך הגדול :

ועל הכל יהנה אלהינו אגחנו מודים לך ומברכים אותך
יתברך שמך בפי כל־חי תמיד לעולם ועד. כפתוב, ואכלת
ושבעת וברכת את־יהנה אלהיך על־הארץ הטבה אשר נתן־לך.
ברוך אמה יהנה, על־הארץ ועל־המזון :

רחם־נא יהנה אלהינו על־ישראל עמך ועל ירושלים עירך
ועל ציון משכן כבודך ועל מלכות בית דוד משיתך ועל־הבית
הגדול והקדוש שנקרא שמך עליו: אלהינו אבינו רענו ורננו

קיא

ברכות

פְּרָגְסֵנוּ וְכִלְכְּלֵנוּ וְהַרְוִיחֵנוּ וְהַרְנוּחֵ-לָנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מִהַרְהָ מִכָּל-
צְרוּתֵינוּ: וְנָא אֵל-מִצְרֵיכֶנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לֹא לִיְדֵי מִתְנַת בְּשֵׁר
וְדָם וְלֹא לִיְדֵי הַלְוָאָתָם, כִּי אִם לְיַדְךָ הַמְּלָאָה הַפְּתוּחָה הַקְּדוּשָׁה
וְהַרְחֵקָה שְׂלֵא גְבוּשׁ וְלֹא גְפָלָם לְעוֹלָם וָעֶד:

בשבת אומר רצה וכו'. ובראש חדש וביום טוב וחול המועד אומר יעלה ויבוא. ואם
חלו ימים אלו בשבת מקדים רצה ואחר כך יעלה ויבוא. שכת לומר רצה בשבת וזוכר קודם
שהתחיל ברכת הטוב והמטיב אומר:

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר נָתַן שְׁבֻחוֹת לְמִנוּחָה לְעַמּוֹ
יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבָה לְאוֹת וּלְבְרִית. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת.

ואם כבר התחיל בברכת הטוב והמטיב. בשחי סעודות ראשונות של שבת חוזר לראש
ברכת המזון ובסעודה שלישית אינו חוזר.
שכת לומר יעלה ויבוא, אם נזכר קודם שהתחיל בברכת הטוב והמטיב אומר:

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר נָתַן רְאִשֵׁי תְּדָשִׁים לְעַמּוֹ
יִשְׂרָאֵל לְזָכְרוֹן:

ואם התחיל בברכת הטוב והמטיב אינו חוזר.

וכשחל ר"ח בשבת ושכת לומר רצה ויעלה ויבוא, אם נזכר קודם שהתחיל בברכת הטוב
והמטיב אומר:

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר נָתַן שְׁבֻחוֹת לְמִנוּחָה לְעַמּוֹ
יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבָה לְאוֹת וּלְבְרִית וְרֵאשֵׁי תְּדָשִׁים לְזָכְרוֹן. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, מְקַדֵּשׁ
הַשַּׁבָּת וְיִשְׂרָאֵל וְרֵאשֵׁי תְּדָשִׁים:

ואם כבר התחיל בברכת הטוב והמטיב חוזר לראש ברכת המזון.

שכת לומר יעלה ויבוא ביום טוב, אם נזכר קודם שהתחיל ברכת הטוב והמטיב אומר:

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר נָתַן יָמִים טוֹבִים לְעַמּוֹ
יִשְׂרָאֵל לְשִׁשּׁוֹן וּלְשִׁמְחָה, אֶת-יוֹם חַג (פלוגי) הַזֶּה. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, מְקַדֵּשׁ
יִשְׂרָאֵל וְהַיָּמִים:

ואם כבר התחיל ברכת הטוב והמטיב חוזר לראש. ואינו חוזר אלא בשביל סעודה אחת
בלילה, אבל אם אכל סעודה שניה בלילה אינו חוזר על השנייה. וכן ביום. ואם לא אכל
בלילה חוזר בשביל שתיים ביום.

ובראש השנה — אומר:

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר נָתַן יָמִים טוֹבִים לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל
אֶת-יוֹם הַזֶּה לְזָכְרוֹן הַזֶּה, בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה מְקַדֵּשׁ יִשְׂרָאֵל וְיוֹם הַזֶּה לְזָכְרוֹן.

ואם הל' יו"ט בשבת, ולא אמר רצה ולא יעלה יובא, אומר:

ברוך אתה יהוה, אלהינו מלך העולם, אשר נתן שבתות למנוחה לעמו
 ישראל באהבה לאות ולברית וימים טובים לששון ולשמחה. את-יום חג מלוני
 הנה. ברוך אתה יהוה, מקדש השבת וישראל ומזמנים:

ובראש השנה — אומר:

ברוך אתה יהוה, אלהינו מלך העולם, אשר נתן שבתות למנוחה לעמו
 ישראל באהבה לאות ולברית וימים טובים את-יום הזכרון הנה. ברוך אתה
 יהוה, מקדש השבת וישראל ויום הזכרון:

ואם הל' יו"ט בשבת, ולא אמר רצה ולא יעלה יובא, אומר:

ברוך אתה יהוה, אלהינו מלך העולם, אשר נתן שבתות למנוחה לעמו
 ישראל באהבה לאות ולברית וימים טובים לששון ולשמחה. את-יום חג מלוני
 הנה. ברוך אתה יהוה, מקדש השבת וישראל ומזמנים:

ובראש השנה — אומר:

ברוך אתה יהוה, אלהינו מלך העולם, אשר נתן שבתות למנוחה לעמו
 ישראל באהבה לאות ולברית וימים טובים את-יום הזכרון הנה. ברוך אתה
 יהוה, מקדש השבת וישראל ויום הזכרון:

ואם אמר רצה ולא אמר יעלה יובא, אומר רק:

אשר נתן ימים טובים וכו' מקדש ישראל ומזמנים. (א"י: ויום הזכרון).

ואם אמר יעלה יובא ולא אמר רצה, אומר רק:

אשר נתן שבתות וכו' מקדש השבת.

אם לא אמר יעלה יובא בחוה"מ ונזכר קודם שהתחיל הברכה הרביעית, אומר:

ברוך אתה ד' אמי' אשר נתן מועדים לעמו ישראל לששון ולשמחה.

ואם נזכר כשהתחיל הברכה הרביעית אינו חוזר, וכמו ב"ח.

לשבת.

רצה וסתליצנו יהוה אלהינו במצותיך ובמצות יום השביעי השבת הגדול
 ומקדוש מנה, כי יום זה גדול וקדוש הוא לפניך לשבת-בו ולגונו בו באהבה
 במצות רצונה, וברצונה הננים לנו יהוה אלהינו שלא תהא צרה ונגון ואנחה
 ביום מנוחתנו. וסראנו יהוה אלהינו בנחמת ציון עירך ובבגנו ירושלים עיר
 קדשה. כי אתה הוא בעל הישועות ובעל הנחמות:

לר"ח ולמועדים.

אלהינו ואלהי אבותינו. יעלה ויבא ויגיע ויראה וירצה וישמע
 ויפקד ויזכר זכרוננו ופקדוננו וזכרון אבותינו. וזכרון משים גודלך
 עבדך. וזכרון ירושלים עיר קדשה. וזכרון כל עמך בית ישראל

לפניך לסליטה לטובה לחן ולחסד ולרחמים ולחיים ולשלום ביום
 לראש חודש | לרה"ש | לסכות | לשמיני עצרת ושמחת תורה | למסח | חג המצות | חג השבועות
 ראש חודש | תזכרון | חג הסוכות | תשמיני חג העצרת | חג המצות | חג השבועות
 הנה זכרנו יהנה אלהינו בו לטובה, ופקדנו בו לברכה, והושיענו בו לחיים.
 ובדבר ישועה ורחמים חוס וחסנו ורחם עלינו והושיענו. פי אליה עינינו. פי
 אל (לה"ש מלך) חנון ורחום אלה:

ובנה ירושלים עיר הקדש במהרה ביימינו. ברוך אתה יהוה
 בנה ברחמי ירושלים. אמן:

ברוך אתה יהוה, אלהינו מלך העולם, האל אבינו מלכנו
 אדירנו בוראנו גאלנו יוצרנו קדושנו קדוש יעקב רוענו רועה
 ישראל המלך הטוב והמטיב לכל שבכל-יום ניום הוא המטיב הוא
 מטיב הוא יטיב לנו: הוא גמלנו הוא גומלנו הוא יגמלנו לעד לחן
 ולחסד ולרחמים ולרוח הצלה והצלחה ברכה וישועה נחמה
 פרנסה וכלכלה ורחמים וחסים ושלום וכל טוב, ומפל-טוב לעולם
 אל-יחסרנו:

ברחמן. הוא ימלוך עלינו לעולם ועד: ברחמן. הוא יתברך בשמים ובארץ:
 ברחמן. הוא ישתבח לדור דורים ויתפאר בנו לעד ולנצח נצחים ויתעבר בנו לעד
 ולעולמי עולמים: ברחמן. הוא יפרנסנו בכבוד: ברחמן. הוא יפזר עול גלויות
 מעל צוארנו והוא יוליכנו קוממיות לארצנו: ברחמן. הוא ישלח לנו ברכה מרבה
 בבית הנה ועל שלחן זה שאכלנו עליו: ברחמן. הוא ישלח לנו את-אלהיה
 הנביא זכור לטוב ויבשר-לנו בשורות טובות ישועות ונחמות:

ברחמן. הוא יברך (את נאבי מורי) בעל הבית הנה, ואת (אמי מורת)י
 בעלת הבית הנה, אותם ואת-ביתם ואת-ורעם ואת כל-אשר להם) אותנו ואת
 כל-אשר לנו, (אותי ואת-אשתי ואת-ורעי ואת-כל אשר לי) כמו שנתברכו
 אבותינו אברהם יצחק ויעקב בכל מכלל, פן יברך אותנו קלנו יחד בברכה
 שלמה. ונאמר אמן:

הוא הטיב, הוא מטיב, הוא יטיב לנו. ועיין בעטרת זקנים (שו"ע או"ח סימן
 קפ"ט) שכתב: יש אומרים שאין לומר הוא הטיב הוא מטיב הוא יטיב, אלא
 אומרים כאחד, הוא הטיב מטיב יטיב לנו וכו', וכך קבלתי מפי א"א זקני הגאון
 מוהר"ר ליב רופא זצ"ל, עכ"ד.

בפירות ילמדו (עליהם) עלינו וכות שמהא למשמרת שלום. ונשא ברכה
מאת יהוה וצדקה מאלהי ישענו. ונמצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם:

בשבת הרחמן, הוא ינחילנו (ליום) שכלו שבת ומנוחה למתי העולמים:
בראש חדש הרחמן, הוא יחדש עלינו את-החדש הזה לטובה ולברכה:
ביום טוב הרחמן, הוא ינחילנו (ליום) שכלו טוב:

יש גוהגין להוסיף בליל פסח: ליום שכלו ארוף ליום שצדיקים יושבים ועטרותיהם
בראשיהם ונהגים מזיו השכינה ויהיה חלקנו עמהם:

בראש השנה הרחמן, הוא יחדש עלינו את-השנה הזאת לטובה ולברכה:
בסכות הרחמן, הוא יקים לנו את-ספת דויד הנפלת:

הרחמן, הוא יפנו לימות המשיח ולמתי העולם הבא. מגדל (בשבת ובר"ח
ובי"ט מגדול) ישועות מלכו ועשה חסד למשיחו לדוד ולרעו עד-עולם: עשה
שלום בקרומיו הוא יעשה שלום עלינו ועל כל-ישראל. ואמרו אמן:

יראו את-יהוה קדשיו כי אין מחסור ליראיו: כפירים רשו ורעבו
ודרשי יהוה לא-יחסרו כל-טוב: הודו ליהוה כי-טוב כי לעולם חסדו: פותח את-
ידו ומשביע לכל-חי רצון: ברוך הגבר אשר יבטח ביהוה והיה יהוה מבטחו.
בער הייתי גם וקנתי ולא ראיתי צדיק נעזב ורעו מבקש-לחם:
יהוה עו לעמו יחן, יהוה ו יברך את-עמו בשלום:

ברכת הגהנין

על היין מברך:

ברוך אתה יהוה, אלהינו מלך העולם, בורא פרי הגפן:

על מיני מאפה מחמשת מיני דגן שהם ממולאים בדברי מתיקה או פירות ותבלין אחרים
או חלב ושמן, וכן אם נתערבו כל אלו בעיסה וטעמם ניכר אם לא אכל מהם כדי שיעור
קביעות סעודה מברך:

ברוך אתה יהוה, אלהינו מלך העולם, בורא מיני מזונות:

על פירות האילן וכן על השמן המעורב במשקה אחר שנהנה מן השמן מברך:

ברוך אתה יהוה, אלהינו מלך העולם, בורא פרי העץ:

מגדיל ישועות מלכו. בשבת אומרים מגדול, וכן בראש חודש אומרים מגדול,
אבל בחול אומרים מגדיל, וסימן לדבר שראש חודש כשבת, חדש ושבת קרא מקרא
(ישעיה א', י"ג).